

Του π. Ηρακλή Αθ. Φίλιου*

Μερικοί πιστεύουν πως η Εκκλησία αντιτίθεται στο ανθρώπινο σώμα και προτάσσει το πνεύμα. Θεωρούν πως για την Εκκλησία το σώμα είναι στοιχείο αμαρτωλό, ένα...

φθαρτό πέρασμα και γι' αυτό η προσοχή αξίζει να επικεντρωθεί στην ψυχή. Το σώμα δείχνει, σε μία τέτοια περίπτωση, συνυφασμένο με την πτώση και την αμαρτία.

Η υποτίμηση του σώματος, ομολογουμένως, αποτελεί μία θεώρηση που αναπτύχθηκε εντός του εκκλησιαστικού χώρου. Όχι, όμως, του ορθόδοξου. Κάθε υποτίμηση της σωματικότητας και κάθε εξάτμιση της αγιοσύνης από τη σωματικότητα αυτή, έχει τις ρίζες της στον πλατωνισμό, νεοπλατωνισμό, γνωστικισμό. Για τον Πλάτωνα το σώμα αποτελεί τον τάφο της ψυχής και ο Πλωτίνος στις Εννεάδες κάνει λόγο για κατώτερο σώμα και ανώτερη ψυχή. Η νεοπλατωνική αντίληψη πέρασε και στο χώρο της δυτικής θεολογίας. Μιας

θεολογίας που αντιμετώπισε τον άνθρωπο με τρόπο, άκρως, μονοφυσитικό, αφού από το σώμα απορρέουν όλα τα κακά. Γι' αυτό βλέπουμε τον Αυγουστίνο, τον Ακινάτη, να χτυπούν τη σεξουαλικότητα, την ηδονή και με καχυποψία να στέκονται απέναντι στο γεγονός της σωματικότητας του ανθρώπου. Σε μία εποχή όπου ο θρησκευτικός ηθικισμός σκανδαλίζεται από την ίδια του τη σκιά, αισθανόμενος ντροπή από τη θέα ενός γυμνού σώματος, η πατερική παράδοση υπενθυμίζει πως το γυμνό αυτό σώμα είναι δημιούργημα του Θεού.

Κι έρχεται ο Θεός, βγαίνει από την τριαδική Του βεβαιότητα και την ασφάλεια που Του παρείχε η θεϊκή Του φύση, αυτή η ακατάληπτη, απερινόητη, άφραστη, και γίνεται καταληπτός με τον πιο αποφαιτικό, για τον άνθρωπο, τρόπο. Εξατμίζεται το κεκρυμμένο και αναδύεται το αποκεκαλυμμένο. Ο *Deus secretus*, με την ενσάρκωση, είναι, πλέον, ο *Deus publicus*, ένας Θεός αποκεκαλυμμένος, που γνωρίζεται στον άνθρωπο μέσα από τον Υιό Του. Και πώς συμβαίνει αυτό; Μέσα από τη θεία ενανθρώπιση, την ενσάρκωση του Θεού, την κατεξοχήν απόλυτη κατάφαση του Θεού στον άνθρωπο. Δεν υφίσταται πιο ισχυρή κατάφαση απ' αυτή. Ο Θεός δεν συγκατανεύει, δεν συγκινείται, απλά, από το ανθρώπινο δράμα, την τραγικότητα της ανθρώπινης προαίρεσης που νοσεί. Εξωθεί τον Εαυτό Του σε συνάντηση με το γήινο. Τα ξεπερνάει όλα αυτά ο Θεός και παίζει μπάλα στο γήπεδο όπου ο άνθρωπος βρίσκεται τραυματισμένος, στο δικό του χώρο. Γίνεται άνθρωπος. Ντύνεται το σώμα του. Αυτό το σώμα το οποίο η αρχαιοελληνική φιλοσοφία αντιμετώπισε με καχυποψία, αν όχι με αρνητική διάθεση.

Έρχεται, τώρα, η Δ' Οικουμενική Σύνοδος (451 μ.Χ.), την οποία η Εκκλησία φέρνει στο νου μας αυτή την Κυριακή. Η Σύνοδος αυτή που περιλαμβάνει λέξεις, όρους, φράσεις, επιρρήματα δηλωτικά του τρόπου της υποστατικής ένωσης των δύο φύσεων, καταφάσκει στο ανθρώπινο σώμα. Στο σημείο αυτό είναι απαραίτητη μία διευκρίνιση. Δεν καταφάσκει η Εκκλησία με ιδεαλιστικό τρόπο στην ανθρώπινη σωματικότητα αλλά με τρόπο οντολογικό, καθώς καταξίωση της ανθρώπινης φύσης από τον Θεό, σημαίνει καταξίωση του ανθρωπίνου σώματος. Η φράση που χρησιμοποιεί ο Κύριλλος Αλεξανδρείας «μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη» για την νεοπλατωνική θεώρηση, αποτελεί βλασφημία. Αυτό το «Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη» δείχνει έναν Θεό «αναξιοπρεπή», αφού προσλαμβάνει το προσβαλλόμενο από την αμαρτία σώμα. Όχι, όμως, την αμαρτία.

Εφόσον, λοιπόν, ο Θεός αποφασίζει να ντυθεί την ανθρώπινη σάρκα, έχουμε να κάνουμε με έναν Θεό που δεν βολεύεται στο ακατάληπτο της ουσίας Του, αλλά καταφάσκει στη σωματικότητα του ανθρώπου, εν τέλει, στην ανθρωπινότητα την ίδια. Πώς μπορεί, κατόπιν αυτής της ενσάρκωσης, να θεωρηθεί το σώμα μιανό, αποκρουστικό; Ο Χριστός μέσα από την ένωση των δύο φύσεων, ξενίζει τον τρόπο της φιλοσοφικής απορίας και διακονεί το σχέδιο της θείας φιλανθρωπίας, της σωτηρίας του ανθρώπου. Καταφάσκει και δεν αντιφάσκει. Αγιάζει με τον τρόπο αυτό, την ανθρώπινη περατότητα, κτιστότητα, όπως αυτή συναντάται, εν προκειμένω, στο ανθρώπινο σώμα. Το σώμα από τάφος της ψυχής μεταποιείται σε «ναό του Αγίου Πνεύματος» (Α' Κορ. 6,19). Αγιάζεται, αφθαρτοποιείται με τη χάρη του Αγίου Πνεύματος, ευωδιάζει. Δεν είναι ένα ακόμη απωθημένο αλλά ένα ακόμη θαύμα. Πόσα σώματα αγίων διατηρούνται άφθαρτα; Πόσα ιερά λείψανα ευωδιάζουν; Πόσα από αυτά ενεργούν με θαυμαστό τρόπο σε ασθενείς; Καμιά φορά θεωρούμε πως οι θεολόγοι είναι οι πλέον κατάλληλοι για να μιλήσουν

για τα θέματα αυτά. Αυτός ο επιπόλαιος μονοφυσιτισμός δεν χωράει εντός των τειχών του ορθόδοξου πολιτισμού. Και οι ποιητές γίνονται θεολόγοι. Και οι ζωγράφοι. Ένας τέτοιος είναι και ο Γιάννης Τσαρούχης, αυτός ο «παρεξηγημένος» θεολόγος που έχοντας υψηλή την αίσθηση του ανθρωπίνου προσώπου, σημειώνει τα εξής καταπληκτικά: «Ζωγραφίζοντας τον τελευταίο των ανθρώπων ψάχνω να βρω τα στοιχεία του εκείνα που τον κάνουν να άξιο να ονομάζεται "υιός του Θεού". Ο κόσμος όμως δεν καταλαβαίνει και νομίζει πως μόνο οι καλλονές των κομμωτηρίων έχουν κάτι θεϊκό. Θα 'ταν βαρετό να ασχολείται κανείς ώρες να ζωγραφίσει ένα πορτραίτο, αν δεν πιστεύει ότι είναι κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν του Θεού... Κακώς νομίζουν ότι οι ζωγράφοι αντιγράφουν το φθαρτό σώμα. Και οι πιο ρεαλιστές ζωγράφοι, αν είναι καλοί, δεν μπορούν να σταθούν αν δεν συγκινηθούν βαθύτατα από το θαύμα της ενσάρκωσης».

*π. Ηρακλής Αθ. Φίλιος (Βαλκανιολόγος, Θεολόγος)
Εφημέριος Ι.Ν. Αγίου Δημητρίου Διάβας